

# Een experiment van alternatieve maatregelen aan de jeugdrechtbank van Mechelen

G. De Maertelaere – J. Peeters\*

In de maand mei 1982 is de jeugdrechtbank van Mechelen gestart met een experiment inzake 'alternatieve maatregelen'. Er moet hier al onmiddellijk worden opgemerkt dat wij de voorkeur geven aan de term 'alternatieve sancties' alhoewel dit juridisch minder verantwoord is. Het experiment gebeurt inderdaad binnen het kader van de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming<sup>1</sup> en deze wet voorziet geen sancties. Nochtans werden te Mechelen de alternatieve maatregelen tot nu toe uitsluitend toegepast op jeugdige delinquenten zodat het woord 'sancties' meer gepast voorkomt en ten anderen meer beantwoordt aan de opvattingen hieromtrent van de initiatiefnemers.

## 1. Bronnen

Hoe zijn we feitelijk op dit idee van alternatieve maatregelen gekomen?

Er is een verre en een onmiddellijke aanleiding.

Eerst en vooral stelt art. 37-2° van de Wet van 8 april 1965 uitdrukkelijk dat het behoud van een minderjarige in zijn milieu afhankelijk kan worden gesteld van één of meerdere voorwaarden.<sup>1</sup>

De wet somt drie welbepaalde voorwaarden op maar deze opsomming is niet beperkend<sup>2</sup> en de jeugdrechter mag het behoud van de minderjarige in zijn

---

\* Respectievelijk Sociaal assistent en Jeugdrechter te Mechelen.

1. Art. 37 van de Wet van 8 april 1965: 'De jeugdrechtbank kan ten aanzien van minderjarigen die voor haar zijn gebracht, maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding bevelen. Zij kan volgens de omstandigheden:

1° hen berispen en hen laten bij of teruggeven aan degenen die ze onder hun bewaring hebben en deze in voorkomend geval aanmanen in het vervolg beter toezicht op hen te houden;  
2° hen onder toezicht stellen van het jeugdbeschermingscomité of van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming, die moet waken op de naleving van de door de rechtbank gestelde voorwaarden:

a. geregeld een school voor gewoon of bijzonder onderwijs bezoeken;  
b. een prestatie van opvoedkundige of filantropische aard leveren in verhouding tot leeftijd en middelen;  
c. de pedagogische en medische richtlijnen van een centrum voor opvoedkundige voorlichting of geestelijke hygiëne in acht nemen;

3° hen, onder toezicht van het jeugdbeschermingscomité of van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming, uitbesteden bij een betrouwbaar persoon of in een geschikte inrichting, met het oog op hun huisvesting, behandeling, opvoeding, onderrichting of beroepsopleiding;  
4° hen toevertrouwen aan de groep rijksgestichten voor observatie en opvoeding onder toezicht.

De onder nrs. 2 tot 4 bedoelde maatregelen worden geschorst wanneer de minderjarige onder de wapens is. Zij lopen ten einde bij zijn meerderjarigheid.'

2. Ministerie van Justitie: Ministeriële circulaire van 29 augustus 1966 met betrekking tot de gerechtelijke bescherming blz. 37 nr. 40.

milieu afhankelijk stellen van iedere voorwaarde die voor de opvoeding bevorderlijk is.<sup>3</sup>

Ons inziens werd van deze mogelijkheid tot op heden te weinig gebruik gemaakt tenzij door aan de minderjarige zekere gebods- of verbodsbepalingen op te leggen, zoals een bepaalde school bezoeken, geen cafébezoek of geen drankmisbruik enz.

Ze kan nochtans een middel zijn tot een doorbreken van het klassieke stramien, namelijk de minderjarige begaat misdrijven; wordt ter observatie toevertrouwd aan een rijksinstelling, keert nadien terug naar huis of wordt in een inrichting geplaatst, pleegt opnieuw misdrijven ...

#### a. 'Community Service Order' in Engeland

Vervolgens, hoe zeer het nut van studiedagen en congressen ook in vraag kan worden gesteld, is het toch een feit dat men er niet zelden geconfronteerd wordt met nieuwe ideeën. Op die wijze kwamen we op de hoogte van iets dat reeds sedert 1972 in Engeland wordt toegepast, namelijk het Community Service Order. Dit systeem, sinds 1977 ook gestart in Schotland, is ontstaan uit de noodzaak om een alternatief te vinden voor de overvolle gevangenissen door het minder toepassen van de korte gevangenisstraf.

Het houdt in dat een schuldig verklaarde delinquent mits zijn toestemming door de rechter de verplichting wordt opgelegd om onbetaald werk ten bate van de gemeenschap te verrichten.

De toepassing van deze sanctie is aan volgende voorwaarden verbonden<sup>4</sup>:

1. De overtreder moet tenminste 17 jaar zijn;
2. de veroordeling betreft een misdrijf waarvoor gevangenisstraf kan worden opgelegd;
3. de overtreder dient zijn instemming te betuigen;
4. de overtreder moet wonen in een regio waar werkobjecten voor C.S.O. beschikbaar zijn;
5. de rechtbank dient een rapport te ontvangen van de probationambtenaar over de overtreder en de omstandigheden.

Op te merken is dat, waar in 1974 slechts 1 % van het totaal aantal uitgesproken vonnissen gebaseerd was op dit C.S.O., het percentage in 1978 steeg tot 6 % en thans verder blijft stijgen.

In datzelfde jaar 1978 werd de opgelegde taak naar behoren vervuld in 78 % van de gevallen, 11 % kon niet aan de gestelde eisen voldoen, 8 % liep tijdens de C.S.O. een nieuwe veroordeling op en 3 % voltooide de C.S.O. niet om andere redenen (zoals ziekte en sterfte)<sup>5</sup>.

Zelfs indien de oorspronkelijke doelstellingen niet volledig werden bereikt, dan nog kan dit systeem worden gerechtvaardigd omdat het minder kostbaar is dan een verblijf in de gevangenis, omdat het bij de betrokkene minder verbitte-

3. Parl. doc., Kamer zit. 1962-63, nr. 637/1, 24.

4. JÜNGER-TAS, J., Community Service en dienstverlening, een kritische beschouwing, 'Delikt en Delinkwent', januari 1981/1.

5. Home Office Statistical Bulletin, March 1980, table 8.

ring opwekt dan bij een vrijheidsberoving en ten slotte omdat het nuttig is voor de gemeenschap door het verrichten van taken die anders misschien onuitgevoerd zouden blijven.

### *b. 'Dienstverlening' in Nederland*

Ook in Nederland wordt op dit gebied geëxperimenteerd. Community Service wordt er aangeduid met de term 'dienstverlening', die bestaat in het verrichten van werkzaamheden gedurende een bepaalde tijd en in een bepaald geval.

Deze moeten aan volgende voorwaarden voldoen:

- als zinvolle maatschappelijke dienstverlening worden beleefd;
- plaatsvinden in een open maatschappelijke context, samen met anderen die deze werkzaamheden vrijwillig of in een normaal dienstverband verrichten;
- zodanig zijn gestructureerd dat de dader ze in zijn vrije tijd kan verrichten.

Deze dienstverlening kan worden opgelegd als vrijwillig model tijdens de fase van het onderzoek maar ook als verplicht model in het kader van een 'uitstel van vonniswijzing'.

Het in 1978 verschenen rapport 'Dienstverlening' van de commissie van Andel<sup>6</sup> vormt de basis voor de thans sinds 1981 uitgevoerde dienstverleningsexperimenten voor volwassenen, die zijn gericht op het vervangen van de korte voorwaardelijke vrijheidsstraf.<sup>7</sup>

Dit laatste rapport was in 1979 mede aanleiding voor de commissie Anneveldt om zich te beraden over de vraag of het wenselijk zou zijn om voor de sancties uit het jeugdstrafrecht alternatieven te ontwikkelen zowel om dat sanctiepakket uit te breiden als om de toepassing van de bestaande sanctiemogelijkheden terug te dringen.<sup>8</sup>

Deze commissie kwam tot de conclusie dat het nodig is ervaring op te doen met de toepassing van alternatieve sancties omdat daarin een mogelijkheid kan liggen een zinvolle pedagogisch verantwoorde uitbreiding van het sanctiepakket te verkrijgen.

Hierop aansluitend werd op 30 november 1981 een werkgroep 'Alternatieve sancties voor jeugdigen' opgericht onder voorzitterschap van Mr S. Slagter, vice-president van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam. Deze kreeg als opdracht het tot stand brengen en begeleiden van experimenten op dit gebied. Deze houden in dat er gedurende twee jaar in een aantal arrondissementen zal geëxperimenteerd worden met het opleggen van alternatieve sancties aan strafrechtelijk minderjarigen. Deze sancties kunnen twee vormen aannemen: werkprojecten of dienstverlening en leerprojecten. De werkprojecten of dienstverlening kunnen worden vergeleken met het Community Service Order in Engeland. De leerprojecten zijn gericht op het vergroten van de sociale vaardigheden en de sociale weerbaarheid van de jongere.

Een eerste rapport van deze werkgroep werd neergelegd in juni 1983. Het

---

6. Dienstverlening; Interimrapport van de commissie Alternatieve strafrechtelijke sancties; 's Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1978.

7. Justitiële Verkenningen: Alternatieve sancties voor minderjarigen n° 5/1983.

8. Coördinatiecommissie wetenschappelijk onderzoek kinderbescherming — Alternatieve sancties voor jeugdigen, juni 1983, p. 5.

betreft hier een verslag van het vooronderzoek en het schetsen van enige leerprojecten in Engeland, de Verenigde Staten en Nederland. Wat betreft de leerprojecten wordt een vergelijking gemaakt met de Engelse 'Intermediate Treatment' waarbij vooral moet worden benadrukt dat:

- jeugdige delinquenten niet moeten worden gestraft maar hulp dienen te krijgen van maatschappelijke werkers;
- lokale voorzieningen in plaats van landelijke bij voorkeur voor jeugdige delinquenten dienen getroffen te worden;
- ambulante maatregelen in de gemeenschap te verkiezen zijn boven plaatsing in — soms ver afgelegen — inrichtingen.

Op te merken valt nochtans dat het systeem van de Intermediate Treatment in Engeland niet het gehoopte resultaat heeft bereikt.

Praktische conclusies kan men in het rapport van juni 1983 niet vinden omdat het slechts de resultaten weergeeft van een voorafgaandelijk onderzoek en met eigenlijke experimenten in de praktijk slechts een aanvang werd genomen op 1 april 1983.

De experimenten in Nederland en Engeland, in de praktijk nochtans enkel voor strafrechtelijk meerderjarigen, waren dus de verre aanleiding voor ons experiment. Er is wel een essentieel verschil, zeker met Nederland. In dit laatste land was er inderdaad een voorbereidende fase die ongeveer drie jaar in beslag nam. In Mechelen daarentegen werden onmiddellijk een aantal gevallen in de praktijk uitgetest.

### c. *V.Z.W. Oikotèn*

De onmiddellijke aanleiding was het opzet van de v.z.w. Oikotèn. Deze wil een aantal jongeren, die in het gerechtelijk circuit zitten, de kans bieden om er uit te komen door het volbrengen van een voettocht van vier maanden, onder voorwaarden die in een contract worden vastgelegd.<sup>9</sup> Deze voettocht bedraagt ongeveer 3200 km en vertrekt te Avallon (ten Zuid-Oosten van Parijs) om via het Centraal Massief, de Provence, over de Pyreneeën Santiago de Compostella in het Noord-Westen van Spanje te bereiken, aan een dagelijks tempo van 25 à 30 km met een rugzak van ca. 18 kg.

Het contract omhelst het volgen van een uitgewerkt trainingsprogramma als voorbereiding, deelname aan de voetreis tot het einde en het formeel verbod van handelingen te stellen tegen de wet of handelingen die het reisverloop onmogelijk maken of in het gedrang brengen. In geval van contractbreuk valt de jongere terug onder de bevoegdheid van de jeugdrechter die de maatregel neemt die hij nodig acht.

Het volbrengen van de voettocht is voor de jongere het uiteindelijke doel met daaraan gekoppeld de kans om zelf zijn leven in handen te nemen. Dit gebeurt via het verwerven van een aantal materiële basisvaardigheden die de jongere van pas komen bij zelfstandig leven en via het ontwikkelen van een aantal individuele en sociale attitudes die de kans op slagen bij het zelfstandig leven vergroten zoals de vorming van het doorzettingsvermogen, het nakomen van afspraken, het opnemen van verantwoordelijkheid in verband met taakverdeling, het op-

9. 'Oikotèn, Een Andere Weg', (in maandblad) *Ommekaar*, december 1983.

bouwen van een positief zelfbeeld, het leren praten over gevoelens en problemen enz.

Op 23 maart 1982 vertrokken twee jongeren samen met een begeleider en op 22 juli 1982 bereikten ze het eindpunt.

Op 8 april 1983 vertrokken opnieuw zes jongeren vergezeld van twee begeleiders. Op 1 augustus daaropvolgend werd Santiago de Compostella bereikt door vier van de zes. Twee van hen werden inderdaad teruggestuurd omdat ze het contract niet hadden nageleefd.

Ook in 1984 wordt het experiment hernieuwd, thans met vier groepen van vier jongens. Op het ogenblik dat dit artikel wordt geschreven hebben reeds twee groepen hun opdracht volbracht, in het najaar vertrekken er nog twee andere.

Het is voorbarig om thans reeds van resultaten te spreken maar het is toch een feit dat bijna alle jongens het vooropgestelde doel hebben bereikt en hiervoor de overeengekomen beloning hebben gekregen, namelijk het beëindigen van de plaatsing in een rijksinstelling en het opheffen van het toezicht vanuit de jeugdrechtbank.

Het experiment 'Oikotèn' wordt hier wel bij de bronnen vermeld maar de nadruk dient toch gelegd op het feit dat de doelstellingen volledig verschillend zijn. Daar waar Oikotèn tracht jongeren, die in een zogenaamd terminale fase zijn beland, namelijk een plaatsing in een rijksopvoedingsgesticht, uit dit dikwijls uitzichtloos perspectief te krijgen, hebben de alternatieve maatregelen zoals ze te Mechelen worden toegepast, juist tot doel de plaatsing in dergelijke instelling te voorkomen.

Nochtans moet Oikotèn ook als bron worden vermeld omdat aldaar de inspiratie werd gevonden voor het opstellen van een contract, waarover hieronder meer.

## **2. Het begin te Mechelen**

### *a. Eerste experiment*

Concreet, wat Mechelen betreft, is het één der vaste afgevaardigden op de jeugdrechtbank, Walter Op de Beeck, die voor het eerst een alternatieve maatregel voorstelde. Hij had al herhaaldelijk ondervonden dat er in een bepaalde gemeente een algemene tendens bij de jongeren bestond om met het jeugdrechterlijk optreden te lachen in de aard van: 'Je krijgt eens onder je voeten en dan is alles voorbij en kan je opnieuw beginnen'. Door sommige jongens werd zelfs gepoet met hun plaatsing in een rijksobservatieinrichting.

De jongens, die bij het experiment werden betrokken, waren opgepakt ingevolge een resem diefstallen en vandenstreken en stonden in hun gemeente bekend als belhamels. Volgens Walter Op de Beeck moesten ze hun energie in meer positieve zaken kunnen steken en hij wou dit verwezenlijken door hen iets opbouwends voor de gemeenschap te laten presteren al 'symbolische' vergoeding voor de schade die ze door hun daden hadden aangericht.

Na menivuldige contacten met de plaatselijke jeugdbrigade en het gemeentebestuur konden de drie jongens aan het werk op een gemeentelijk terrein, waar zeer veel aan sluikstorting werd gedaan. Er bestonden plannen om dit terrein om te vormen tot speelplein.

De jongens kregen de opdracht dit terrein schoon te maken gedurende twee volledige week-ends. Het materiaal werd geleverd door de gemeente en het toezicht uitgeoefend door de plaatselijke jeugdbrigade. Wanneer ze het werk degelijk uitvoerden, zouden er geen maatregelen worden getroffen.

De opdracht werd niet opgelegd bij gerechtelijke maatregel op grond van art. 37-2° van de Wet van 8 april 1965 maar er werd een contract opgesteld dat moest ondertekend worden door alle betrokken partijen, namelijk de minderjarige zelf, zijn ouders, de jeugdrechter, de vaste afgevaardigde en de verantwoordelijke van de gemeente.

In dit contract werden de verplichtingen van ieder dezer partijen duidelijk vastgelegd, meer bepaald werden er in opgenomen:

1. de omschrijving van de opdracht;
2. de duur ervan;
3. de verplichtingen van alle partijen en
4. wat verstaan werd onder contractbreuk en de gevolgen ervan.

Nu weten we wel dat dergelijke overeenkomsten juridisch geen waarde hebben al was het maar om de enkele reden dat een minderjarige handelsonbekwaam is, maar dit contract bood het grote voordeel dat de minderjarige zich door de ondertekening ervan rechtstreeks betrokken voelde alsmede zeer duidelijk wist wat er ging gebeuren en wat de gevolgen waren van het al dan niet volbrengen van de gestelde opdracht. Dergelijk contract kan wel geen juridische gevolgen hebben maar houdt wel zeer duidelijk morele consequenties in. Om juridische opwerpen te vermijden werd dan ook de benaming 'contract' sinds korte tijd vervangen door 'protocol'.

Twee van de drie jongens waren enthousiast om de opgelegde taak uit te voeren, de derde verkoos een plaatsing in een rijksinstelling. Hij hield dit vol tot op het ogenblik dat alle partijen zich in het bureel van de jeugdrechter bevonden om het contract al dan niet te ondertekenen. Zijn vader verplichtte hem alsdan om toch mee te doen, een hele prestatie als men weet dat deze zich voordien niets van zijn zoon aantrok.

De drie jongens hebben hun opdracht degelijk uitgevoerd en bij de evaluatie bleek dat ze tevreden waren. Het gebeuren had ook een invloed op de thuissituatie in die zin dat de ouders, doordat ze rechtstreeks bij het experiment werden betrokken, hun verantwoordelijkheid tegenover hun kinderen meer zijn gaan opnemen. De maatregel werd ook positief ervaren omdat alzo een zwaardere maatregel, namelijk een plaatsing, kon worden vermeden.

Slechts bij één van de jongens verliep het wat minder vlot. Degene, die aanvankelijk geweigerd had het contract te ondertekenen, kwam op een werkdag niet opdagen omdat hij een dagje aan zee verkoos. Na overleg werd er besloten om hem een dag langer te laten werken. Hij legde zich bij deze beslissing neer, maar deed het werk heel wat minder gemotiveerd.

Dit eerste experiment werd dus door praktisch alle partijen als positief ervaren. Een belangrijke beperking in de toekomst werd wel gezien in het enorme organisatorische werk, dat dergelijke aanpak vraagt.

#### *b. Tweede experiment*

Het tweede experiment werd toegepast op drie jongens die samen een hele reeks

diefstallen al dan niet met braak hadden gepleegd en die door hun vandalenstreken heel wat schade hadden aangericht. Vooraleer met de betrokkenen zelf te spreken werd er door de vaste afgevaardigde contact opgenomen met de jeugd-dienst van de stad, waar de minderjarigen woonden, ten einde de mogelijkheid van het vinden van een zinvolle, nuttige arbeid na te gaan. Vanuit een reeds be-stand overlegcomité, samengesteld uit J.I.A.C.<sup>10</sup>, buurtwerken, jeugdhuis en jeugdwelzijnwerkers, werden verschillende mogelijkheden voorgesteld.

Uiteindelijk werd overeengekomen dat de drie jongen samen met de vaste afgevaardigde naar een jeugdhuis zouden gaan om eens te bekijken wat ze zou-den kunnen doen. De bedoeling was hen rechtstreeks te betrekken bij het zoe-ken naar een geschikte opdracht. Uiteindelijk werd geopteerd voor iets dat nauw aansloot bij hun interesseveld, namelijk het leegmaken van een rommelruimte in het jeugdhuis en het inrichten ervan tot een atelier voor het herstellen van bromfietsen. Het voordeel van dit werk was ook dat ze de opdracht volledig kon-den afwerken binnen de voorziene tijdspanne, namelijk drie arbeidsdagen van acht uur, zodat ze het resultaat van hun eigen werk konden zien.

Zoals ten anderen in bijna alle andere gevallen van alternatieve maatregelen, werd ook in deze zaak een contract opgesteld en ondertekend door alle be-trokken partijen.

De opdracht werd door de drie jongens naar behoren uitgevoerd. Ze hadden de sanctie als gunstig ervaren in die mate zelfs dat twee van hen nadien lid zijn geworden van het jeugdhuis. Belangrijk vonden ze dat ze een zekere verant-woordelijkheid hadden gekregen en dat ze de gelegenheid hadden gehad iets op te bouwen. Ze vonden het ook een goede zaak dat men vanuit de jeugdrechtbank niet had gepoogd de onderlinge vriendschapsbanden te verbreken door hen ie-der afzonderlijk aan het werk te stellen.

### *c. Derde experiment*

Bij de derde proef werd een jongen van 17 jaar betrokken die zeer agressief was en bij zijn laatste vechtpartij zware verwondingen had toegebracht aan twee hem onbekende jongens waarvan één in het ziekenhuis moest worden opgeno-men met een neus- en kaakbreuk.

Men zocht een alternatieve sanctie waarbij de jongen zou worden gecon-fronteerd met de mogelijke gevolgen van zijn daden: een kliniek werd bereid ge-vonden hem gedurende vier dagen tijdens de kerst- en nieuwjaarsfeesten te la-ten werken op de afdeling heelkunde — gekwetsten door hem in te schakelen voor huishoudelijke taken en kleine hulp bij verzorging van patiënten alsmede als begeleider van de ziekenwagen.

Gedurende de eerste twee werkdagen stelden er zich heel wat problemen: het diensthoofd, dat van bij de aanvang bij deze proef was betrokken, was niet op de dienst aanwezig, de jongen liep op zijn werk verloren, het personeel overrom-pelde hem met vragen. Na duidelijke afspraken tussen diensthoofd en vaste afge-vaardigde verliep alles nadien zeer vlot.

Naderhand bleek dat de opdracht diepe indruk op de jongen had gemaakt en hem het gevoel had gegeven iets gecompenseerd te hebben; hij vertelde ook

---

10. Jongeren Informatie- en Adviescentrum.

dat hij had leren inzien dat de zaken, die hij had gedaan, niet door de beugel konden.

### 3. Verdere uitwerking

#### a. Gegevens

Vanaf mei 1982 tot einde mei 1984 werden in Mechelen alternatieve maatregelen toegepast op 24 minderjarigen.

Volgende gegevens zijn interessant om te vermelden:

- er waren 22 jongens en 2 meisjes;
- de leeftijd varieerde van 14 tot 18 jaar;
- de feiten waren: vandalisme, diefstal gewoonlijk met verzwarende omstandigheden, homo- en heterosexuele aanrandingen gepaard met aftroggelarij en diefstal, agressies;
- de 24 minderjarigen die bij het experiment werden betrokken, kwamen ingevolge de aard van de door hen gepleegde feiten in aanmerking voor een onmiddellijke en waarschijnlijk langdurige plaatsing;
- 19 minderjarigen ondergingen geen enkele plaatsing vóór de toepassing van de alternatieve maatregel, op de 3 overige werd deze toegepast na een kort verblijf in oriëntatie of observatie.

#### b. Voorlopige resultaten

Het is thans voorbarig om over resultaten te spreken vermits er sinds het eerste experiment amper twee jaar zijn verlopen.

Nochtans zijn er op dit ogenblik slechts 5 van de 24 die opnieuw in aanraking zijn gekomen met de jeugdrechtbank en moesten geplaast worden, wat toch zeer weinig is en ons moet aanzetten om verder te gaan.

Voor één van hen kan het experiment niet als volledig mislukt worden beschouwd omdat de plaatsing is moeten gebeuren niet wegens zekere delicten die hij had gepleegd, maar om de eenvoudige reden dat zijn ouders hem omwille van zijn 'punk'haarsnit niet meer in huis wilden en hij nergens anders terecht kon.

De vier andere gevallen moeten wel als een mislukking worden aanzien, maar voor twee ervan is de toestand volledig verschillend van de andere gevallen.

Inderdaad:

- betreft het hier twee Marokkaanse jongens, overigens de enige vreemdelingen op wie tot op heden een alternatieve maatregel werd toegepast;
- deze werd in beide gevallen niet onmiddellijk toegepast maar wel na een korte plaatsing;
- de maatregel werd niet in een contract vastgelegd maar opgelegd bij gerechtelijke maatregel op grond van art. 37-2°.

Het is niet onze bedoeling hieruit enige gevolgtrekkingen te maken maar het lijkt wel nuttig even op deze verschilpunten te wijzen.

## 4. Infrastructuur

### *a. Voorbereiding en organisatie*

Aan de alternatieve maatregel zelf gaat heel wat voorbereiding vooraf en het enorme organisatorische werk zou wel eens een beperking voor de toekomst kunnen betekenen, zoals hierboven reeds werd vermeld.

Om deze reden werd getracht te komen tot een samenwerking tussen verschillende organismen. In die zin werden reeds contacten gelegd met verschillende jeugd-, buurt- en welzijnswerkers in belangrijke gedeelten van het arrondissement. De nodige mensen en tijd ontbreken echter momenteel om te komen tot een optimale samenwerking, vooral op het gebied van werkaanbiedingsmogelijkheden. Positief resultaat van deze besprekingen is alleszins dat in twee gemeenten een bepaalde dienst na overleg en in samenwerking met andere diensten bereid werd gevonden om te fungeren als centrale instelling voor het zoeken naar deze werkmogelijkheden.

Praktisch komt het hier op neer dat de jeugdrechtbank, wanneer een alternatieve maatregel zou kunnen worden toegepast, contact zou opnemen met de stedelijke jeugddienst en deze zou op haar beurt de verschillende jeugd- en buurthuizen contacteren. Wanneer een werk, geschikt als alternatieve sanctie, is gevonden door één van deze huizen, zou de jeugdrechtbank rechtstreeks met het bewuste huis verder onderhandelen.

De verschillende besprekingen die werden gevoerd, hebben ons inziens wel aangetoond dat de buitenwereld over het algemeen wel positief reageert op het principe van de alternatieve sancties. De nodige mankracht ontbreekt echter om de infrastructuur verder degelijk uit te bouwen.

### *b. Opmerkingen*

Het systeem van de alternatieve maatregelen brengt ook nog andere problemen mee. De contacten tussen de vaste afgevaardigde en de minderjarige en zijn ouders zijn veel talrijker, gelet op de voorafgaandelijke besprekingen, zodat van de vaste afgevaardigde buiten zijn reeds drukke normale bezigheden nog een grote bijkomende inspanning wordt gevraagd. Er stellen zich ook een aantal materiële problemen die moeten worden opgelost, zoals het afsluiten van een verzekering.

De vraag kan misschien worden gesteld, en we spelen een beetje 'l'avocat du diable', of de gunstige resultaten, die tot nu toe werden behaald, wel het gevolg zijn van deze nieuwe soort maatregelen of het succes misschien moet gezocht worden in de talrijke contacten met de minderjarige en zijn ouders, de betrokkenheid van deze laatsten, kortom de gezinsgerichte begeleiding zoals ze steeds zou moeten worden toegepast. Bij het beantwoorden van deze vraag moet nochtans rekening worden gehouden met het aspect 'sanctie', dat bij de begeleiding is ingebouwd.

## 5. Besluit

1. Uitbreiding van het maatregelenpakket zou wel eens aanleiding kunnen geven tot een vermenigvuldiging van de gerechtelijke tussenkomsten en vooral tot

een vermeerdering van het aantal maatregelen. Om die reden wordt de dienstverlening in de Mechelse visie niet beschouwd als een nieuwe maatregel maar wel als alternatief voor de plaatsing in een rijksinstelling. Het is dus of een alternatieve sanctie, of een plaatsing in een rijksinstelling. Deze laatste zou slechts mogen worden opgelegd wanneer de eerste ongewenst of niet mogelijk is.

2. Waar aanvankelijk deze maatregel meer werd beschouwd als een herstelmaatregel tegenover de maatschappij, wordt hij thans meer en meer aanzien als een echte sanctie, rekening houdend met de strafwaardigheid van de minderjarige, maar dan wel een aangepaste sanctie met een zekere zin en inhoud.

Hoofdzakelijk om die reden werd het Nederlands systeem van de leerprojecten niet weerhouden omdat hier de nadruk veeleer ligt op het opvoedend, hulpverlenend en beschermend karakter.

3. Zeer belangrijk is dat de minderjarige en zijn ouders nauw betrokken worden bij de voorbereidende werkzaamheden. Daarom is het opstellen van een contract of, om een juridisch meer verantwoord woord te gebruiken, van een protocol, van zeer groot belang. Buiten het voordeel van de duidelijkheid, zoals hierboven reeds vermeld, voelen alle partijen zich meer betrokken omdat de maatregel niet eenzijdig wordt opgelegd maar wel bepaald en omschreven in een document dat door iedereen wordt ondertekend. Bijkomend voordeel is dat de jeugdige zich veiliger voelt daar hij weet dat ook de jeugdrechter een zekere verbintenis heeft aangegaan.

4. Meer bepaald wat het werk betreft dient er over gewaakt dat het zinvol is en als dusdanig ook door de minderjarige wordt ervaren; zo moet er eveneens voor worden gezorgd dat een afgewerkt produkt kan worden afgeleverd zodat de betrokkene de resultaten van zijn arbeid ziet.

Ook moet in de mate van het mogelijke worden gestreefd naar een verband tussen enerzijds het begane misdrijf en anderzijds de opgelegde sanctie.

De opdracht moet kunnen worden uitgevoerd tijdens de vrije tijd van de minderjarige zodat het werk of de school er niet onder te lijden hebben.

Zeer delicaat is het probleem van de concurrentie op de arbeidsmarkt. Het werk moet van die aard zijn dat het normaal niet door betaalde arbeidskrachten zou worden uitgevoerd.

5. Waar ook streng moet worden over gewaakt is dat deze maatregelen niet mogen leiden tot een strafverzwaring, noch tot een klassejustitie.

Ook wensen we te waarschuwen voor een stroomversnelling waarin de jongeren door toedoen van de alternatieve sancties zouden kunnen terecht komen; het enthousiasme ervoor zou inderdaad kunnen leiden tot een uitbreiding van het aantal minderjarigen die in aanraking komen met en onder controle vallen van het gerechtelijk apparaat, wat alleszins niet de bedoeling kan en mag zijn.

Tevens is het zeer belangrijk rekening te houden met de persoonlijke vrijheid en levensvisie van het individu, we citeren het voorbeeld van iemand die een abortus pleegde en als alternatieve sanctie bijvoorbeeld zou moeten gaan werken voor Pro Vita.

6. Tot besluit kunnen we zeggen dat het experiment van alternatieve maatregelen tot nu toe positieve resultaten heeft opgeleverd, het volstaat te verwijzen naar de onder punt 3 vermelde cijfers.

We staan nochtans op een punt dat een dubbele behoefte zich dringend laat voelen, aan een wetenschappelijke begeleiding enerzijds, aan de verdere uitbouw van een degelijke infrastructuur anderzijds.

Over de infrastructuur hadden we het reeds hierboven. Wat de wetenschappelijke begeleiding betreft, alternatieve sancties zijn 'in', ten alle kante wordt er mee geëxperimenteerd. Het wordt dus de hoogste tijd om uit de reeds opgedane ervaringen wetenschappelijke conclusies te trekken, zodat zekere criteria en normen inzake selectie, aard en duur van het werk enz. zouden kunnen worden vastgelegd, zoniet staat de poort voor verkeerde toepassingen en zelfs misbruiken wagenwijd open. We beschikken echter niet over de mensen om dit uit te voeren, alhoewel er vanuit de universiteiten bereidheid tot samenwerking is.

Het zou spijtig zijn dat bij gebrek aan hulp op de twee voormelde vlakken — ze werd gevraagd maar tot nu toe niet bekomen — het experiment zou worden gestaakt.